

Sociala nätverken avgörande för förtroendevalda inom lantbruket

Hur bra eller dåligt det går för ett företag kan sägas bero på företagets styrelsearbete. Förvisso har också den anställda ledningen en avgörande betydelse, men det är styrelsen som tillsätter och avsätter bolagets verkställande direktör och som godkänner eller förkastar direktörens investeringsförslag. Alltså ligger ansvaret för företagets väl och ve alltid på ägarna, eftersom det är dessa som väljer och kontrollerar styrelsen. Detta gäller både för ägarna av investerarägda företag och för medlemmarna i kooperativa företag.

STYRELSENS SOCIALA KOMPETENS

När kooperativa företag blir misskött får medlemmarna alltså skylla sig själva. De har ofta varit alltför passiva och godtrogna när en stark styrelseordförande har fått igenom ogenomtänkta investeringsbeslut och när en charmig direktör har duperat en styrelse. Risken för sådana farliga ledargestalter ökar när föreningarna söker ledare som visat sig vara duktiga i det övriga näringslivet men inte förstår Kooperationens finansiella och sociala egenheter.

Medlemmarna väljer rimligtvis styrelseledamöter som de uppfattar ha kunskaper om strategier, ekonomi och finanser. Styrelsen ska ju kunna vara en motpol mot den anställda ledningen.

Det finns dock ytterligare en kvalifikation som är avgörande för kooperativa styrelser, nämligen de sociala relationerna. Styrelsen måste åtnjuta förtroende hos medlemmarna och styrelsen måste agera så att den förtjänar ett förtroende. Styrelsen måste ha ständig kontakt med medlemskåren för att känna av opinionerna och för att informera på ett trovärdigt sätt. En valberedning måste beakta kandidaternas sociala nätverk lika mycket som den tar hänsyn till kompetensen hos kandidaterna.

UNIK UNDERSÖKNING

De sociala nätverken var i fokus för en nyligen publicerad studie som genomförts av fyra ekonomiforskare vid SLU. Forskarna undersökte vilken betydelse de sociala sammanhangen har, när bönder kandiderar till förtroendeposter i olika organisationer. Studien handlar alltså inte bara om kooperativa styrelseposter, utan även om förtroendeposter på olika nivåer i alla möjliga bondeorganisationer.

Studien byggde på en fullständigt unik metodik, nämligen datainsamling som skedde under loppet av en 20-årsperiod. Forskarna genomförde intervjuer med identiskt lika frågor bland slumpmässiga urval av svenska lantbrukare under 1993, 2003 och 2013. Vid varje intervjuomgång kom det in mellan 700 och 800 svar.

STABILT RESULTAT

Intressant är att data samlades in vid tidpunkter då det svenska lantbruket levde under så skilda förutsättningar. Den första datainsamlingen gjordes innan EU-anslutningen, den andra då det svenska lantbruket befann sig i en omvälvning och den tredje när lantbrukssektorn hade anpassat sig till den internationella konkurrensen. Då skulle man förvänta sig att resultaten blev väldigt olika. Det skulle förmodligen visa sig att den sociala påverkan hade olika betydelse för böndernas engagemang i förtroendeposter.

Men så blev det inte alls. Resultaten visar att en medlems vilja att bli förtroendevald hänger starkt samman med de sociala nätverken och så var det under hela 20-årsperioden. Medlemmen måste uppleva sig åtnjuta förtroende från andra medlemmar, annars vill man inte ställa upp till något val. Troligen upplever många att det skulle kännas genant att kandidera och sedan inkassera ett nederlag vid voteringen.

NÄRMASTE KRETSEN VIKTIGAST

Genom det utbredda användandet av valberedningar behöver kandidater sällan utsätta sig för risken att förlora ett val. Om en valberedning sköter sin uppgift föreslår den ledamöter som inte bara är kompetenta som förtroendevalda, utan också är kända och välaktade inom medlemskåren.

Medan det är viktigt att den som kandiderar upplever sig ha förtroende bland väljarna, finns det en annan grupp som är ännu viktigare, nämligen den allra närmaste sociala kretsen. Om inte familjen och de närmaste vännerna tycker att man bör ställa upp som förtroendevald, gör man det inte.

Anmärkningsvärt är att resultaten inte ändrats nämnvärt under den undersökta 20-årsperioden. Trots att lantbrukarnas förutsättningar har förändrats radikalt är de sociala nätverken avgörande för viljan att bli förtroendevald. En tendens är dock att medlemmarna med tiden blivit allt mer villiga att väljas, förutsatt att de får stöd från sina sociala nätverk och särskilt de personliga nätverken.

Vill du läsa mera?

Morfi, C, Nilsson, J., Hakelius, K., Karantininis, K. *Social networks and members' participation in cooperative governance. Agribusiness* 37 (2), 264-285. doi.org/10.1002/agr.21660

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

